

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2015

SEAN-GHRÉIGIS — GNÁTHLEIBHÉAL

(400 marc)

AM: 3 huaire an chloig

DÉ CÉADAOIN, 17 MEITHEAMH – MAIDIN 9.30 – 12.30

1. Cuir Gaeilge ar **dhá cheann** ar bith de na sleachta **A, B, C, D**.
(Tá na marcanna céanna ag gabháil le gach sliocht díobh):-

[210]

A.

(Thug Mandane a mac Cíoras ar cuairt chuig a hathair, Astyages, Rí na Méideach. Nuair a ullmhaíonn sí le filleadh ar a fear céile sa Pheirs, teastaíonn ó Astyages go bhfanfaidh a gharmhac níos faide leis. Aontaíonn Cíoras, mar ba mhian leis a scileanna marcaíochta a fheabhsú.)

ἐπεὶ δὲ ἡ Μανδάνη παρεσκευάζετο ὡς ἀπιούσα πάλιν πρὸς τὸν ἄνδρα, ὁ Ἀστυάγης ἔδειτο αὐτῆς καταλιπεῖν τὸν Κύρον. ἡ δὲ μήτηρ ἠρώτα τὸν Κύρον πότερον βούλεται μένειν ἢ ἀπιέναι. ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ταχὺ εἶπεν ὅτι μένειν βούλεται. ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς μητρὸς διὰ τί, εἶπεν·

“βούλομαι ἐνθάδε μένειν, ὦ μήτηρ, ὅτι οἴκοι μὲν κράτιστός εἰμι καὶ ἀκοντίζων καὶ τοξεύων, ἐνθάδε δὲ ἰππεύων ἦττων εἰμὶ τῶν ἠλικῶν· καὶ τοῦτο ἐμὲ πάνυ ἀνιά. ἐάν δὲ με καταλίπης ἐνθάδε καὶ μάθω ἰππεύειν, ὅταν μὲν ἐν Πέρσῃσι ὦ, ῥαδίως νικήσω ἐκείνους τοὺς ἀγαθοὺς τὰ πεζικά, ὅταν δ' εἰς Μῆδους ἔλθω, ἐνθάδε πειράσομαι, ἀγαθῶν ἰππέων κράτιστος ὢν ἰππεύς, συμμαχεῖν τῷ πάπῳ.”

Xeineafón (105)

παρασκευάζομαι: ullmhaím. δέομαι (+ Tuiseal Ginideach): iarraim. μέλλω: táim idir dhá chomhairle. ἀκοντίζω: caithim an tsleá. τοξεύω: scaoilim leis an mbogha. ἰππεύω: marcaím ar mhuintir capaill. ἦττων: níos measa. ἠλικές: píaraí, iad siúd atá ar comhaois. ἀνιάω: ciapaim, buairim. τὰ πεζικά: cleachtaí de chois. πειράομαι: déanaim iarracht. ἰππεύς: marcach. συμμαχέω (+ Tuiseal Tabharthach): cabhraím le, tagaim i gcabhair ar. πάππος: seanathair.

B.

(Tá pobal Heraclea – a bhunaigh muintir Lacedaemonia agus a rialaigh Xenares – cloíte ag treibheanna sa chomharsanacht, muintir Aeniania, muintir Dolopia, na Mailígh agus na Teasálaigh. Gabhann na Beoitiaigh seilbh ar an mbaile agus caitheann siad amach Hegesippidas, a ghobharnóir nua ó Lacedaemonia.)

τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, Ἡρακλεώταις μάχη ἐγένετο πρὸς Αἰνιᾶνας καὶ Δόλοπας καὶ Μηλιάς καὶ Θεσσαλῶν τινας· τὰ γὰρ ἔθνη ταῦτα τῇ πόλει πολέμια ἦν· οὐ γὰρ τὸ χωρίον ἔτειχίσθη ἐπ' ἄλλη τινὶ γῆ ἢ τῇ τούτων γῆ. καὶ εὐθύς τε καθισταμένη τῇ πόλει ἠναντιοῦντο, καὶ τότε τῇ μάχῃ ἐνίκησαν τοὺς Ἡρακλεώτας, καὶ Ξενάρης, Λακεδαιμόνιος, ἄρχων αὐτῶν ἀπέθανε, διεφθάρησαν δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἡρακλεώτων.

τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθύς ἀρχομένου, Βοιωτοὶ παρέλαβον τὴν Ἡράκλειαν, ὡς μετὰ τὴν μάχην κακῶς ἔπραττε, καὶ Ἠγησιππίδαν τὸν Λακεδαιμόνιον ὡς οὐ καλῶς ἄρχοντα ἐξέπεμψαν. δεῖσαντες δὲ παρέλαβον τὸ χωρίον μη οἱ Ἀθηναῖοι λάβωσιν· Λακεδαιμόνιοι μὲντοι ὠργίζοντο αὐτοῖς.

ΤΥΙCΙDΙDÉAS (105)

ἐπιγιγνόμενος: leanúint. Ἡρακλεώτης: fear ó Heraclea. ἔθνος: treibh. τειχίζω: tógaim. ἐπί (+ Tuiseal Tabharthach): i gcoinne, mar bhagairt ar. καθίστημι: bunaím, cuirim ar bun. ἠναντιόομαι (+ Tuiseal Tabharthach): cuirim i gcoinne. θέρους: samhradh. δείδω: is eagla liom. μή: ar eagla. ὠργίζομαι (+ Tuiseal Tabharthach): táim feargach faoi, tá olc orm faoi.

C.

(*Míníonn Héilin an chaoi ar bhuaigh Afraidíte comórtas áilleachta idir Héire, Aitéiné agus Afraidíte a raibh Páras, mac Priam, ag moltóireacht air, trí Héilin a thairiscint mar bhreab. Ansin chinntigh Héire, a raibh uafás uirthi, nach bhfaigheadh Páras an fíor-Héilin.*)

ἦλθον τρεῖς θεαὶ κάλλους πέρι,
 Ἦρα, Κύπρις τε, διογενῆς τε παρθένος.
τούμῶν δὲ κάλλος, εἰ καλὸν τὸ δυστυχές,
Κύπρις προτείνας ὡς Ἀλέξανδρος γαμεί,
 νικᾷ. λιπῶν δὲ βούσταθμ Ἰδαῖος Πάρις
 Σπάρτην ἀφίκεθ' ὡς ἐμὸν σχήσων λέχος.
 Ἦρα δέ, μεμφθεῖς οὐνεκ' οὐ νικᾷ θεάς,
 δίδωσιν οὐκ ἔμ' ἀλλ' ὀμοιώσασσ ἐμοὶ
εἶδωλον ἔμπνου (οὐρανοῦ ξυνθεισ ἄπο)
 Πριάμου τυράννου παιδί.

EOIRIPIDÉAS (105)

κάλλους πέρι = περὶ κάλλους. Κύπρις: an Cípireach (Afraidíte). διογενῆς: gineadh ó Shéas.
 τούμῶν = τὸ ἐμὸν. προτείνω: sínim amach, ofrálim. Ἀλέξανδρος: Páras.
 βούσταθμον: stalla daimh. Ἰδαῖος: Idaeach, Traíoch. ὡς ... σχήσων: “ionas go mbeidh”.
 λέχος: leaba lánúine. μέμφομαι: déanaim gearán. ὀμοιώω: déanaim cosúil le.
 εἶδωλον: íomhá. ἔμπνου: anáil. οὐρανοῦ ... ἄπο = ἀπὸ οὐρανοῦ.
 ξυντίθημι: cuirim le chéile, múnlaím.

D.

(*Cabhraíonn Héilin leo siúd atá ag an bhféasta dearmad a dhéanamh ar a mbrón trí dhruga ar leith a chur san fhion. Féadann sé seo deora a stopadh, fiú nuair a fhaigheann gaol gairid bás.*)

ἐνθ' αὐτ' ἄλλ' ἐνόησ' Ἑλένη, Διὸς ἐκγεγαυῖα:
 αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον, ἐνθεν ἔπινον,
νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἀπάντων.
 ὅς τὸ καταβρόξειεν, ἐπὴν κρητῆρι μίγειν,
 οὐ κεν ἐφημέριός γε βάλοι κατὰ δάκρυ παρειῶν,
 οὐδ' εἴ οἱ κατατεθναίῃ μήτηρ τε πατήρ τε,
 οὐδ' εἴ οἱ προπάροιθεν ἀδελφεὸν ἢ φίλον υἱὸν
 χαλκῶ δηϊόωεν, ὁ δ' ὀφθαλμοῖσιν ὄρωτο.
 τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα.

HÓIMÉAR (105)

ἄλλα νοέω: ritheann smaoineamh eile liom. ἐκγεγαυῖα (+ Tuiseal Ginideach): gineadh ó.
 νηπενθής: pian a dhíbirt. ἄχολος: fearg a cheansú.
 ἐπίληθος (+ Tuiseal Ginideach): tabhairt ar dhuine dearmad a dhéanamh. καταβρόχω: slogaim.
 κρητήρ: babhla. μείγνυμι: meascaim ἐφημέριος: i rith lae. παρειά: leicne.
 προπάροιθεν: os a chomhair amach. δηϊόωεν: “mharódh fir” μητιόεις: glic.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(60)

ἦ δ' ἀνέμου ὡς πνοιή, ἐπέσσυτο δέμνια κούρης,
 στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
 εἰδομένη κούρη ναυσικλειτοῖο Δύμαντος,
 ἣ οἱ ὀμηλική μὲν ἦν, κεχάριστο δὲ θυμῷ.
 τῇ μιν εἰσαμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 “Ναυσικάα, τί νύ σ' ὥδε μεθήμονα γείνατο μήτηρ;
 εἶματα μὲν τοι κείται ἀκηδέα σιγαλόεντα,
 σοὶ δὲ γάμος σχεδὸν ἔστιν, ἵνα χρή καλὰ μὲν αὐτὴν
 ἔννουσαι, τὰ δὲ τοῖσι παρασχεῖν οἱ κέ σ' ἄγωνται.
 ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
 ἔσθλη, χαίρουσιν δὲ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.
 ἀλλ' ἴομεν πλυνέουσαι ἅμ' ἧοὶ φαινομένηφι·
 καὶ τοι ἐγὼ συνέριθος ἅμ' ἔψομαι, ὄφρα τάχιστα
 ἐντύνεαι, ἐπεὶ οὐ τοι ἔτι δὴν παρθένος ἔσσειαι.”

READING GREEK

(ii) Freagair **ceithre cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceist):- (40)

- (a) Míniú na cúinsí ag tús an tsleachta thuas.
- (b) Tabhair breac-chuntas ar an teacht le chéile idir Nausikaa agus Odaiséas agus ar an gcabhair a thugann sí dó.
- (c) Cé chomh cumasach agus atá an léiriú a rinne Hóiméar ar charachtar Nausikaa, dar leat? Déan do fhreagra a chosaint.
- (d) Scríobh an **Chéad Phearsa, Uimhir Uatha, Aimsir Láithreach de dhá cheann** ar bith de na briathra a bhfuil líne fúthu thuas:
- ἔειπεν, ἄγωνται, ἀναβαίνει, χαίρουσιν.
- (e) Déan achoimre ar an achrann a d'éirigh idir Aristarkhos agus Theophemos.
- (f) Tabhair breac-chuntas ar na páirteanna a ghlac Epimetheus agus Proiméitéas i scéal Chruthú an Domhain.

3. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá tríocha marc ag gabháil le gach ceist):- **[90]**

A.

- (i) Déan achoimre ar na príomhimeachtaí as ar tháinig tosú Chogadh na Peilipinéise in 431R.Ch. Cén phríomhchúis a bhí leis, dar leat?
- (ii) Scríobh nótaí gairide ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:-
plá na hAithne; síocháin Nicias; Brasadas; Epaminondas.
- (iii) Roghnaigh **ceann ar bith** de na cathanna a throid Alastar Mór. Mínigh go hachomair na cúinsí roimh an gcath, tabhair breac-chuntas ar a chúrsa, agus déan a thábhacht i ngníomhréim Alastair a mheas.
- (iv) Scríobh nótaí gairide ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:-
Draco; Peisistratus; ecclesia; archons.

B.

- (i) Tabhair cuntas ar shaol agus ar shaothar Phlatóin. Pléigh go hachomair a thábhacht mar fhealsamh.
- (ii) Ainmnigh an dá eipic a chuirtear síos do Hóiméar. Tabhair breac-chuntas ar ábhar gach ceann díobh, agus luaigh roinnt gnéithe den stíl a bhaineann leis an bhfilíocht Hóiméarach.
- (iii) Déan cur síos achomair ar na difríochtaí a chabhródh leat a aithint cé acu péintéireacht vása Geoiméadrach, Dubhfhíorach nó Rua-fhíorach a bhí i bpéintéireacht vása ón tSean-Ghréig.
- (iv) Scríobh nótaí gairide ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:-
fíoracha *Kouros*; an colún Dórach; Féidias; Afraidité ó Mhéileas (Véineas de Milo).

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán